דרשוני כרך א — פרקים מתוך תחִנת הנשים לבנְין המקדש

פרקים מתוך תחִנת הנשים לבנְין המקדשיעל לוין

כשחרב הבית בשניה נתכנסו אבות העולם עם האמהות ובאו למקום המקדש וקשרו שם מספד גדול.אותה שעה נזקק להם הקדוש-ברוך-הוא משמי מרום ואמר להם: מה לאוהבי בביתי עושים מספד?

פתחו האבות ואמרו: כסתה כלמה פנינו כי באוזרים על מקדשי בית ה'. בית קדשנו ותפארתנו היה לשרפת אש וכל מחמדינו היה לחרבה והעם היה לכלי נדח בין אמות העולם...יצאה נשמת אשת יונה ובקשה: אף על פי שלא הייתי מצוה, עולה הייתי ברגלים למקדש ולא מחו בי חכמים. ואתה, שצוית לעמך ישראל הזכרים לעלות לרגל שלש פעמים בשנה, היאך יוכלו לקים מאמרך כשאין המקדש עומד על תלו, כשערבה כל שמחה וכשנשכח בציון מועד ושבת?

נקהלו ונאספו נשמות נשים ומלתן בלשונן: אוי מה היה לנו! בשעה שעלה נחמיה בן חכליה מן הגולה עלינו אנו ומשפחותינו עמו ונתפחמו פנינו מפני החמה, הצנה, היגון והדאגה. הניחונו אישינו והלכו ונשאו להם נשים נכריות. עולות היינו למזבח דרך ימין ומקיפות אותו אנו ובנות ישראל אתנו עם רב מאד לא פעם אחת בלבד, כי אם שבע פעמים, כבשביעי של ערבה, הוא שביעי של חג, יום סיום הדין, ויורדות היינו דרך שמאל, כדרך העולים למזבח והיורדים ממנו. האשה דמעתה מצויה – באשה סתם דברו, וכל שכן בנו – ונושאות היינו נהי בכי תמרורים מאין הפגות והי ההמזבח מוריד עמנו דמעות.

נתעטפה עליה כל אשה רוחה ופללה: 'אל תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש' (שיר השירים א, ו), שהרי בנות ישראל מעקרן נאות הן ואינו דומה אדם היוצא ממעי אמו כעור למי שהוא נאה ונתנול, שסופו לחזר להיות נאה. שחורות אנו, אך סופנו לשוב להיות נאות.

בא נחמיה עבדך ורחק הנשים הזרות ושבו בעלינו לחיקינו ובה בשעה חזר זיו פנינו להבהיק כבראשונה. וכי לא תשים כהיום הזה דמעותינו אלה בנאדך לפדות עמך המכלים בדמעות עיניהם בשפכם לבם נכחך כמים? ואף גם זאת, אם ננעלו שערי תפלה, שערי דמעות הרי לא ננעלו.

ירדו נשמותיהן של שלש אחיות ושפכו את שיחן: מעשה ואבינו התנה עם בניו ועם בנותיו 'הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים'. קדמנו אנו הבנות לפני אחינו, והכנסנו את ראשינו ואת רבינו לתוך ירושלים וזכינו את אחינו עמנו ונמצאנו זריזות לקים מצות הקרבת קרבן פסח, שהיא זכר ליציאת מצרים. ואתה שהוצאתנו ממצרים, מעבדות לחרות ומיגון לשמחה, החזרתנו לשעבוד ולאפלה ושמתנו לסחי ולמאוס בקרב העמים, לא תשיב את העבודה לדביר ביתך וסדר העבודה לירושלים?

ירדו נשמות קבוצת נשים ובתולות יחדיו והשיבו דבר: אנו הננו הנשים שהיינו אורגות במקדש בפרוכות מעשה חושב. שלש-עשרה פרוכות היו במקדש שני שהחרבת: שבע כנגד שבעה שערים. אחת לפתחו של היכל, אחת לפתחו של אולם, שתים בדביר הוא קדש הקדשים, ושתים כנגדן בעליה. שכרנו היינו נוטלות מקדשי בדק הבית, ובעד מלאכת המחשבת של הפרוכות שבשערים נוטלות היינו שכרנו מתרומת הלשכה.

ועוד זאת, אמרו חכמים, כי ישראל נמשלו בפרכת, שלא היה בכל כלי בית המקדש משבח מן הפרכת, ארבעים אמה היתה ארכה ועשרים רחבה ארוגה על שבעים ושנים נימים והכל מתאוים לראותה והרואה אותה לא היה שבע הימנה, שלא היתה צורה בעולם משבחת כמותה ולא היתה צורה בעולם שלא היתה עליה. והלא מספר הפרוכות היה שלשה-עשר, כנגד י"ג מדותיך, ו'פרכת' אותיות 'כפרת', לא תכפר לעמך ישראל בזכות מלאכתנו בביתך? כחוטשל פרכת היה מבדיל בין קדש לחל כך הבדלתנו מן האמות ועתה תשיבנו לבין גב האריות?

יצאה בת-קול ואמרה: נצחוני בנותי! נצחוני בנותי! למענכן למענכן אני עושה! ברגע קטן עז בתיכם וברחמים גדולים אקבצכם. בשצף קצף הסתרתי פני רגע מכם ובחסד עולם ארחמכם. מיום שחרב בית המקדש וחרבה ירושלים אין שמחה לפני עד שאבנה את ירושלים ואחז יראת ישראל לתוכה. 'וגלתי בירושלים וששתי בעמי ולא ישמע בה עוד קול בכיו קול זעקה' (ישעיה סה, יט). כי שב ה' אל ציון ושכן בתוך ירושלים ונקראה ירושלים עיר האמת והר ה' צבאות הר הקדש.

מדרש זה פורסם בגרסתו המורחבת בתוך: תחנת הנשים לבנין המקדש, תל אביב תשנ"ו.

ובגרסה אחרת בתוך: עליזה לביא, תפילת נשים – פסיפס נשי של תפילות וסיפורים, תל אביב, 2005 ,עמ' 199.

המדרש מהווה מקבילה למדרש איכה רבה, פתיחתא כד (ו, ע"ג-ז, ע"ג). אשת יונה...ולא מחו בי חכמים – על פי בבלי, עירובין צו, ע"א. וכשנשכח בציון מועד ושבת – על פי איכה ב, ו. נקהלו ונאספו...ושבו בעלינו לחיקינו - על פי בראשית רבה יח, ה. הריני שוחט את הפסח – על פי משנה, פסחים ח, ג. קדמנו אנו הבנות – על פי בבלי, פסחים פט, ע"א: 'מעשה וקדמו בנות לבנים ונמצא בנות זריזות ובנים שפלים'. שהיינו אורגות במקדש – על פי בבלי, כתובות קו, ע"א. ישראל נמשלו בפרכת...צורה בעולם שלא היתה עליה -אגדת בראשית [בובר] פ, א. שלש עשרה פרוכות... ושתים כנגדן בעליה – בבלי, כתובות, קו, ע"א; בבלי, יומא נד, ע"א. כחוט של פרכת... כך הבדלתנו מן האמות – אגדת בראשית [בובר] פ, א. נצחוני בנותי – על פי בבלי, בבא מציעא נט, ע"א-ע"ב. ברגע קטן עז בתיכם... ארחמכם – על פי ישעיה נד, ז-ח. כי שב ה'...הר הקדש – על פי זכריה ח, ג.